

Πώς να μειώσουμε την ανεργία;

Ηλίας Ιωακείμογλου*

Γιατί δεν είναι εφικτή η ουσιαστική μείωση της ανεργίας χωρίς πολιτικές που θα μειώνουν δραστικά τα υψηλά περιθώρια κέρδους του κεφαλαίου;

Ο ελληνικός καπιταλισμός χαρακτηρίζεται σήμερα από ιστορικά υψηλά επίπεδα συσσωρευμένου κεφαλαίου σε σύγκριση με το ετήσιο προϊόν που μπορεί να παραχθεί από τη χώρα. Το μέγεθος αυτού του υπερσυσσωρευμένου κεφαλαίου είναι τόσο μεγάλο, ώστε οι απαιτήσεις του να εισπράξει κέρδη, δηλαδή να ιδιοποιηθεί ένα μέρος του ετήσιου προϊόντος, είναι αδύνατο να πραγματοποιηθούν μέσα σε συνθήκες που ίσχυαν μέχρι το 2008. Πρόκειται για ένα κεφάλαιο που υπό κανονικές συνθήκες λειτουργίας του καπιταλισμού θα είχε απαξιωθεί μαζικά, ακριβώς επειδή δεν θα μπορούσε να «παράγει» κέρδη, επειδή θα είχαμε δηλαδή σταματήσει να αναγνωρίζουμε ως κοινωνία την απαίτησή του να ιδιοποιείται ένα μεγάλο μέρος του ετήσιου προϊόντος. Το υπερσυσσωρευμένο κεφάλαιο όμως διασώζεται χάρη στην παρέμβαση του Κράτους, το οποίο εγγυάται στην τάξη των κεφαλαιοκρατών ότι θα λάβουν την αμοιβή τους. Η παρέμβαση αυτή λαμβάνει περισσότερες μορφές οικονομικού κανιβαλισμού, όπου ένα μέρος της κοινωνίας καταβροχθίζει το υπόλοιπο: η κεφαλαιοκρατική τάξη ιδιοποιείται ένα αυξανόμενο μερίδιο της παραγόμενης αξίας επιβάλλοντας διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας που αποδυναμώνουν πλήρως την θέση των εργαζόμενων τάξεων, καταβροχθίζει με πλειστηριασμούς και κατασχέσεις την «νεκρή εργασία» (δηλαδή τα περιουσιακά στοιχεία) που περιήλθαν στην κατοχή των υποτελών κοινωνικών τάξεων ως προϊόν της παρελθούσας εργασίας τους, φορτώνει το χρέος των τραπεζών στις εργαζόμενες τάξεις ανακατευθύνοντας σαν ταχυδακτυλουργός τις ροές του χρήματος κ.λπ.

Για να αποκτήσουν, όμως, αυτές οι μορφές κανιβαλισμού σταθερή και μόνιμη ύπαρξη, για να καθιερωθούν οι ανθρωποθυσίες που είναι αναγκαίες για τη διάσωση του υπερσυσσωρευμένου κεφαλαίου, απαιτείται μια διαρκής άσκηση πολιτικής λιτότητας, μικρών ρυθμών μεγέθυνσης του ΑΕΠ και υψηλής ανεργίας. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι όλες οι προβλέψεις των διεθνών οργανισμών για τους μακροχρόνιους ρυθμούς ανάπτυξης είναι εξαιρετικά χαμηλές και ότι γίνεται διεθνώς συζήτηση για μακροχρόνια στασιμότητα (secularstagnation) της παγκόσμιας οικονομίας.

Τα μερίδια του ΑΕΠ

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η ανεργία εμφανίζεται ως ο σημαντικότερος μοχλός διασφάλισης της υποταγής των υποτελών κοινωνικών τάξεων και ιδιαίτερα του πυρήνα τους, που είναι οι εργαζόμενες τάξεις. Η ανεργία δεν είναι, λοιπόν, απλώς ένα πρόβλημα της αγοράς εργασίας, είναι κεντρικό στοιχείο του κοινωνικού συσχετισμού δυνάμεων. Ούτε είναι πρωτίστως ένα ζήτημα πόσες επενδύσεις ή πόσες εξαγωγές θα κάνουμε, πόσες ώρες θα δουλεύουμε, πόσοι από εμάς θα εργάζονται στο δημόσιο τομέα κ.λπ. Αυτά βεβαίως πρέπει να απαντηθούν, αφού όμως πρώτα συνειδητοποιήσουμε ότι ο βασικός καθορισμός του ποσοστού ανεργίας είναι το ύψος της απαίτησης του κεφαλαίου επί του προϊόντος. Ο αριθμός των ανέργων είναι κυρίως το τμήμα εκείνο του εργατικού δυναμικού που αρνείται να απασχολήσει το κεφάλαιο επειδή δεν βρίσκει ότι είναι συμφέροντες οι όροι της απασχόλησής του. Όσο υψηλότερη είναι η απαίτηση του κεφαλαίου επί του προϊόντος, όσο υψηλότερος είναι ο στόχος που έχει θέσει για τα κέρδη, όσο μεγαλύτερο δηλαδή είναι το μερίδιο του προϊόντος που το κεφάλαιο θέλει να ιδιοποιηθεί, τόσο υψηλότερη είναι η μερίδα του εργατικού δυναμικού που παραμένει σε ανεργία (τόσο υψηλότερο είναι το

ποσοστό ανεργίας).

Η συσχέτιση αυτή φαίνεται καθαρά, για την περίπτωση της Ελλάδας, στο διάγραμμα. Με δύο λόγια, αυτό εξηγείται ως εξής: μέσα στην κρίση, τα περιθώρια κέρδους αυξήθηκαν για να εξυπηρετήσουν το υπερσυσσωρευμένο κεφάλαιο που κινδύνευε να καταστραφεί. Αυτό, με τη σειρά του, για να επιτευχθεί, έπρεπε να μειωθούν οι μισθοί και ταυτοχρόνως να παραμείνουν σχετικά σταθερές οι τιμές, όπερ και εγένετο χάρη στη διαρθρωτική πολιτική του κράτους που αποδιάρθρωσε την αγορά εργασίας και άφησε άθικτο τον ανταγωνισμό στις αγορές προϊόντων. Αντιθέτως, σε πολλές περιπτώσεις ευνόησε τη συγκέντρωση του κεφαλαίου και τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Μοιραία, η άνοδος της ανεργίας, που πυροδοτήθηκε από τον περιορισμό της ζήτησης, μετατράπηκε ολόκληρη σε αύξηση των περιθωρίων κέρδους.

Συνοψίζοντας, ο πυρήνας της ανεργίας καθορίζεται από το ύψος της απαίτησης του κεφαλαίου επί του προϊόντος. Αυτή η απαίτηση, με τη σειρά της, καθορίζεται από το μέγεθος του κεφαλαίου που έχει συσσωρευτεί σε σύγκριση με το ΑΕΠ. Όταν αυτό το κεφάλαιο είναι πέντε, έξι ή επτά φορές μεγαλύτερο από το ΑΕΠ, όπως συμβαίνει σήμερα σε όλες τις χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού, η διασφάλιση της αμοιβής του απαιτεί ακραία ένταση της εκμετάλλευσης της εργασίας (που στον κόσμο της στατιστικής εμφανίζεται ως περιθώριο κέρδους ή ως μερίδιο των κερδών στο ΑΕΠ). Για να είναι όμως δυνατός ένας τόσο αυξημένος βαθμός εκμετάλλευσης (ένα τόσο πολύ αυξημένο περιθώριο κέρδους), το ποσοστό ανεργίας πρέπει αντίστοιχα να είναι υψηλό.

Απάντηση

Επομένως, στην ερώτηση «Πώς να μειώσουμε την ανεργία;», η απάντηση είναι ότι πρέπει να απαξιωθεί μεγάλο μέρος του κεφαλαίου ώστε να μειωθούν οι απαιτήσεις του κεφαλαίου επί του προϊόντος. Αυτό μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους, όπως π.χ. αυξάνοντας τον κατώτατο μισθό και δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για τη διάχυση των αυξήσεων σε ολόκληρη τη μισθολογική κλίμακα, αφήνοντας τους μετόχους των τραπεζών, τους κατόχους μετοχών και ομολόγων, τις επιχειρήσεις που δεν μπορούν να επιζήσουν χωρίς σκλάβους και λοιπούς κατόχους υπερσυσσωρευμένου κεφαλαίου να υποστούν απώλειες, υιοθετώντας μια φορολογική πολιτική υψηλών συντελεστών για τα κέρδη και τις μεγάλες περιουσίες, διαγράφοντας χρέη των εργαζόμενων τάξεων προς τις τράπεζες κ.λπ.

*Ο Ηλίας Ιωακείμογλου είναι αναλυτής του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ

πηγή: theRproject